

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aurum Sapientvm, Sive Ars, Sine Scelere, & cum virtute,
ditescendi**

Masen, Jacob

Coloniae Ubiorum, 1661

Qvæstio VIII. Quo ordine, quaque moderatione versari labor noster in
sacris profanisque debeat: ut necessariis opibus non destituamur.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55377)

Principes, totidemque populorum Domini, per sua Castella atque Oppida divisi a prodierint. En quātum profuerit, desertum à Matre atque ab omni humano solatio ad ad Deum Ismaëlem confugere, *exaudivisti enim vocem pueri Dominus*, quem Mater deferebat. Certa, indubitata à Deo auxilia suppetunt, coniuget in nos mundus, advesetur Dæmon, amici cedant, parentes destituant; nunquam à Deo deseritur, qui Deum non deserit.

Quare hæc nobis denique regula constituenda est. Cum providentiæ divinæ sit, ita homini, tanquam creaturæ suæ prospicere: ne quid ipsi ad necessitatem desit: suam homo sollicitudinem in illum projiciat, cui cura est de omnibus, & nihil defuturum est.

a) Gen. 25. 16.

QVÆSTIO VIII.

Quo ordine, quaque moderatione versari labor noster. in sacris profanisque debeat: ut necessariis opibus non destituamur.

Nec otiosam Deus in nobis fiduciam; nec sollicitum nimis laborem postulat. Et otium, & labor prudentem moderatio-

nem, ut diximus, requirit. Novimus quāto
 Deo invisus fuerit ille Nabuchodonosoris
 labor, quo magno studio impensisq; Urbem
 Babylonem è ruderibus excitatam, ad pri-
 stinum decus splendoremque erexit: nam,
 cū gloriosis ista iactaret vocibus: *Nonne
 hac est Babylon Civitas magna, quam ego
 aedificavi in domum Regni, in robore fortitu-
 dinis mee, & in gloria decoris mei.* a offensus
 tam arroganti Deus homini, qui suæ hunc
 successum industriæ totum vendicaret, ad-
 eò detestatus est Regis superbiam, ut, *cum
 sermo adhuc esset in ore Regis, vox de celo ruit:
 Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex; regnum
 tuum transibit à te. & ab hominibus eicient
 te, & cum bestiis & feris erit habitatio tua:
 fœnum quasi bos comedes, & septem tempora
 mutabuntur super te: donec scias, quòd domi-
 netur excelsus in regno hominum, & cui vo-
 luerit det illud.* Si tam infelicem sortitur
 exitum, tam Deo invisus est labor iste mor-
 talium, si totum rerum nostrarum succes-
 sum suæ vendicat voluntati, cur spes res-
 que nostras, laboris curarumque vacui illi
 non consignamus? Quid? quod omnis sæpè
 irritus labor noster concidat, & post mul-
 tum operis curarumque, tempestas aut
 adyer-

adversitas evertat subita, quidquid longo studio est comparatum? Ita Deus Iudaici populi labores risit, speratamq; ex diligenti agricultura messem sustulit, per Aggæum Prophetam, hanc illis industriam successu suo destitutam exprobrans, *seminastis, ait, multum, & intulistis parum: comedistis & non estis satiati: bibistis & non estis inebriati: operuistis vos, & non estis calefacti, & qui mercedes congregavit misit eas in sacculū per- rufum.*^a Tam igitur fallax si mortaliū labor sit, quin stivam & ligonem proijciūt agricolæ? quin operarius vineā deserit de mercede incertus? præsertim cū unius Dei, & cura, & arbitriū sit, vel abundare hominē, vel deficere. Certè hæc adeò perculere Sapientis Ecclesiastæ animū, ut dixerit: *Vidi sub sole, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientum panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam; sed tempus, casumque in omnibus* b Videas festinato pede currentem præcipitari; atque ab alio tardiore, in opibus atque honore occupando, præverti. Videas bene instructum ab omni apparatu militem spe locupletandæ fortunæ ad bellum proficisci, exhaustū & spoliatum omnibus domum reverti; dum nudus alius rerum sua-

D

TUM

a) Agg. 1.6. b) Eccl. 9.11.

rum desperatione, eodem profectus, magnis opulentus spolijs in patriam se recipit. Videas sapientem ac modestum præ reliquis hominem, pane suo propemodum destitui, quando stultus quispiam audaxque Aulæ Principumque favore nixus, lautam mensam delicijsque fruitur. Videas eminentem doctrina virum tenuem capere ex divitijs scientiarum fructum, rudes alios ad magistratus & officia penetrare publica, magisque loculis, quam ingenio abundare. Erit inter artifices, qui antelucanis serisque fatigetur laboribus, exiguum tamen operæ emolumentum capiat, cum alias perfunctorio intentus operi, arte magis, quam labore ditetur. ita ut tempus casusque, quæ in Dei manibus sunt, vertere omnia susque deque existimanda sint. Ut quid igitur mortales in vtili cura studioque affliguntur, quando in unius Dei manibus atque arbitrio sunt omnia, qui longè à nostris semotus iudicijs, illa quæ vult ipse, præter mortalium plerorumque spem atque expectationem, exequitur. Esau primogenitum paterna benedictione privat, Jacob extraneum apud Labanum repente ditat. Nunquid in vanum nostris obnitimur studijs, quando Dei *sapientia attingit à fine usque ad finem*

nam fortiter? hoc est (ut D. Bernardus de gratia & libero arbitrio differit) à calo usque ad inferiores partes terra, à maximo Angelum usq; ad infimū vermiculū. vel, ab ortu creature usque ad finem destinatum à Creatore; sive in quem urget natura, sive quē accelerat causa, sive quem concedit gratia. Attingit autem fortiter: dum nihil horū euenit, quòd non, prout vult, potenti praordinat providentia. Deum igitur, ita velle atq; ordinare, summa lex est rerum omnium, frustra omne consilium hominis, frustra conatus omnis laborque est, frustra quæsitus exitus. Daniel in lacum includitur Leonum ipse futurus pabulum. a Ita visum hominibus, & quis aliud expectet, dum Leones stimulante fame esuriunt, innata crudelitate hominum vitæ insidiantur, Daniel inermis, imbellis, tremulus ante eorum oculos procumbit: sed Deo aliud placuit, Danieli ab inexpectato baiulo cibus subministratur; Leones famelico stomacho coram se iuvenem impunè epulari intuentur: alij Leonibus in lanienam reservantur, qui Daniele eodem destinaverant: ille à lacu ad opulentem Aulam transnigrat, hi

D 2

ab

a) Dan. 6.

ab Aula in lacum exitiumque præcipitantur. Vnde hæc tam admirabilis catastrophe, nisi, quia *non est consilium contra Dominum, a neque est, qui eius possit resistere voluntati.*^b

Verùm licet eiusmodi illa sint, quæ nimiam in nobis meritò curam damnent, tamen omnem à nobis sollicitudinem laboremque nequaquam tollunt. Lata semel à Deo sententia, nunquam retractatur: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo.* c Et hæc adeo inter Ethnicos quoque invaluit opinio, ut vulgato illorum feratur axioma,

Diis laboribus omnia vendunt.

Nota est hominis à Domino suo destinati ad agrum à lolijs purgandum fabula. Venit ille, utque ingentem spectavit campum planiciem, vriticis ac senticetis expurgandam, laboris temporisque insumendi tædio atque horrore percussus Deos supplex præcari cœpit, ut tanta agros zizaniorum illuvie liberarent. Audiit è cœlo Iupiter supplicem, iussitque adhibere manus operi, fore ut deinde votis obsequeretur. Rectè, ut quid enim postules auxiliatorem tibi Deum fieri, qui nec proprias tibi manus operem

a] *Prov. 21. 30.* b] *Esth. 13. 9.* c] *Gen. 3. 19.*

opemque velis commodare. Volentem Deus adiuvat, surgentem erigit, promovet currentem. nobiscum operatur ille, sed non sine nobis. Quid est vita nostra, nisi stadium pro bravio currentium, ubi nemini est quiescendum? Hoc tantum attendendum est, cum signum mappâ datur, ne cuncteris nec antevertas, priusquam detur, Vtrobique peccatur, & cum prævertis iustum currendi tempus, & cum sequeris: neutris datur braviium. Qui suo currit, & præcurrit tempore, capax est. Vis planius rem dicam? *Omnia tempus habent*, a tempus est quod Deo ritè colendo debeas, tempus quod tibi providendo, tempus quod proximo. Quod si suū cuiq; tēpus attribueris, non nisi signo dato procurres ad braviū Hęc tempora, si minus di vine leges, ipsa tibi ratio clarissimis veritatis radijs, tanquam literis, non obscure designabit.

Primum omnium præceptorum est, quod lux rationis nostris inser ipsit animis, quod Ethnicus iuxta ac Christianus agnoscit, *Deum cole.* Cuius præcepti explendi, cum rursus tempus aliquod inquirendum sit, ut quid quantumque Deo tribuendum sit, constet. David nobis viam tempusque

D 3

mon.

a] Eccl. 3. 1,

monstrat. Memor fui tui super stratum meum in matutinis, inquit, meditabor in te, quia fuisti adiutor meus. a In quem locum Chrysostomus ita differit. opus fuerat per diem hanc habere memoriam Dei, quia verò solliciti semper estis, & sic in secularibus distrahimini, saltem tunc memores estote Dei super stratum vestrum, & in matutinis meditati in eo. Si enim in matutinis Deum nobis propitium fecerimus, nihil habebimus inimicum. b Et Deus hanc nobis vicissitudinem dierum noctiumque, hanc laboris quietisque alternationem, non alio magis fine destinasse videtur, quam ut animum à curis ad vitæ huius vicissitudinem advocatum sisteremus auctori suo, rerumque omnium Dominum ac moderatorem, ut temporum, ita vitæ mortisque veneremur. Hinc nox somnusque curas interpellat, serenitasque & pacatus à somno, velut morte quadam, animus ad vitam redit, nihilque prius habere debet, quam Domini auctorisque sui meminisse. Hæ Deo primitiæ ex nobis debentur, quas cum sibi in rebus olim corporalibus, quanto magis in spirituali vita nostra animoque requirit. Animadvertit idem aureus ille, qui supra Orator, cum sic ad

a] Psal 62.6. b] Hom. 41. ad pop.

ad populum loquitur. Non propter hoc fact^{us} est nox, ut solum cesseremus, seu dormiamus. Solent artifices operari & mercatores, Dei autem Ecclesia medijs consurgit noctibus ad orandum. Surge & tu anima tunc enim & purior, & subtilior, & agilis magis est, & ipsa tenebra, multumque silentium ad compunctionem & meditationem animum inducunt. a

Primo itaque hic ritè laborantium cura est, Deo primitias operum ac diei consecrare, quod ut loco maximè opportuno præstes, eundem quem cœpisti Chrysostrum Preceptorem optimum iuverit auscultasse. *Esti*, inquit, *domi orandi facultas datur, fieri tamen non potest, ut domi tam bene ores, quàm in Ecclesia, ubi tot Patres, ubi clamor felici societate excitatus ad Deum refertur. Nec pariter exoras, cum solus Dominum obsecras, atque cum fratribus tuis. Est enim in hoc plus aliquid, nempe concordia, conspiratio & unio charitatis, & Sacerdotum clamores. Præsumunt enim ob eam rem Sacerdotes, ut populi orationes, quæ infirmiores per se sunt, validiores illas complexæ simul in cœlum evehantur.* b

Hic igitur primus præcipuusque labor esse convenit in Deo fidentium, primas ad

D 4

Deum

a] Hom. 42. ad pop. b] Hom. 3. de incomp. Dei natura.

Deum curas hoc studio convertere, deinde ad sui sese muneris sollicitudinem transferre: non, ut à Deo prorsus abeant, sed ut ipso duce atque auspice operentur. Quod iuxta Apostolum est *semper orare, & nunquam deficere.* a Ita David Deo sociatus ausus est dicere. *Si habitaveris in extremis mari, etenim illic manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.* a Neque sola oratio, ut dixi, sufficit. Cùm & Apostoli, ad instructionem aberrantis populi destinati, tot itineribus distenti, periculisque obiecti, ut vix aliquid ad laborem vacui temporis suppeteret, tamen de se profiteantur, *laborantes operamur manibus nostris.* ac si dicerent, quòd Deo & proximo non impendimus tempus, hoc labori dedimus ad victus necessitatem impenso. Novimus enim illud Davidicum: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene erit tibi.* b Veteres, ut providentiam cum ipso iungendam opere traderent, manum in imagine proponebant oculatam. Divinus oculus, qui univèrsa contemplatur, totiq; vitæ nostræ prospicit, in nostris est manibus. Quod si hæ nobis non defuerint, *Deus providebit.* Romanorum olim Imperatorum ut Reufnerus

nerus observavit, non nemo hoc symbolum
 usurpabat, *laboremus*; alteri familiare erat,
Deus providebit. Uterque aliquid dixit, neu-
 ter omnia, cōiungamus utrumq; & salva res
 est. Et quod Apostolus in gravissimis, quos
 pro Ecclesia subijt laboribus, inquit: *non ego,*
sed gratia Dei mecum, hoc in omni profutu-
 ro nobis labore locū reperit. Nec igitur soli
 Deo citra tuum laborem fidendum est, nec
 labori tuo citra Deum. Non peccasset Na-
 buchodonosor, nisi gloriatus esset, se ædifi-
 casse *in robore fortitudinis sue*; sed ita, ut po-
 stea factum, iuncta Dei auxiliantis cogniti-
 one orationem temperasset. Planè enim
 digna Rege confessio est: *magnifico, & glo-*
rifico te, Domine, quia iuxta voluntatem tuā
facis, tam in virtutibus cœli, quàm in habita-
toribus terra. a Quam diversa hæc ab illa
 superiori oratio est! hæc divinæ omnia vo-
 luntati, illa humanæ industriæ tribuebat:
 illa mortali homini vendicabat excitatæ
 urbis gloriam, hæc supremum Dominum
 cælique ac terræ moderatorem veneratur.
 tantum in sua illa calamitate profecit ad
 sapientiam.

Verum quid Iudæos, illâ, quam Aggæus
 supra memorat, maledictione afflixerit, ut

D s facta

a) Dan. 4. 32.

facta operosè semente messis falleret, cibus
 potusque deficeret, vestimenta malè tege-
 rent, merces intercideret, operæ pretium
 erit, ad cautelam, observasse. Non dissimu-
 lat idem Vates, dum his illos verbis Dei
 perstringit: *respexistis ad amplius, & ecce fa-
 ctum est minus: intulistis in domum, & exsus-
 flavi illud: quam ob causam? dicit Dominus
 exercituum. Quia domus mea deserta est, &
 vos festinastis unusquisque in domum suam.
 Propter hoc prohibiti sunt cæli, ne darent ro-
 rem: & terra prohibita est, ne daret germen
 suum: & vocavi siccitatem super terram, &
 super montes, & super triticum, & super vi-
 num, & super oleum. & quacunque profert
 humus, & super homines, & super iumenta,
 & super omnem laborem manuum.* a Hæc
 expendere illos æquum est, qui has sibi ma-
 lè interire horas arbitrantur, quas in Dei
 domo, atque oratione expendunt. Nullus
 labor nobis fertilior est, ad hunc tota indi-
 es familia cogenda esset. ut suus reliquo
 labori succus fructusque constaret. Multi
 sine successu operantur, quia sine Deo.
 Multi cum temporali felicitate gaudeant,
 destituuntur æterna; quia domus Dei de-
 serta est. alterutra Deus clade sui oblitos
 ferit,

ferit, aut præfenti, aut æterna.

Cæterum, quod Danieli citra laborem curamque propriam delatum fit per Habacuc, Angelo vectore, prandium, dignum fateor memoratu cogitatuque exemplum est. Nam ubi fiducia non destituit animum, etiam citra laborem mortalium, Deus neminem destituisse compertus est. In has aliquando angustias res nostras Deus conijcit, unde propria industria emergere non liceat, ut experiatur quantum ipsi tribuamus, doceatque humanis frustra viribus mortales subniti. Elias ad torrentem Carith solitarius esurit, & famulantes Deus corvos submittit, qui hominibus deficientibus, carnes panesque subministrarent. Verum cum & hic torrens siccatus in communi ariditate negaret potum, ad viduam Sarepthanam deflectens, nec aquis, nec oleo, nec hydria farinae imminuta pascitur. a Rursum Iezabelis tyrannidem fugiens, cum in deserto sub Junipero arbore, fame sitiq; languēs, peteres anima sua, ut moreretur, Angelus cibi potusque subadministrator adstitit, qui comedis & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & noctibus. b Idem igitur Deus qui Ismaelem in solitudi-

D 6

nc,

a]3, Reg. 17, b] Ib. c. 19.

ne, Daniele in lacu, Eliam inter tot discrimina aluit, tibi in pari necessitate defuturus non est, modò tuis diffusus viribus [quod in his Deus angustijs imprimis spectat] Deo totus inaitaris. Et cū Davide sentias. *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.* a aut cum Iob ausis dicere: *etiamsi occiderit me, in ipso sperabo.* b Ita planè Deum illum, cui cura est de omnibus, ad tui auxilium semper inflectes, citiusque de cœlo Sol deficiet, quàm Deus tibi. *In timore enim Domini fiducia fortitudinis, & in filijs eius erit spes. gloria & divitiæ in domo eius.* c Hoc expertus totus populus Israëliticus in deserto est. Panis deficit, & Deus illis de cœlo manna sufficit: tantâ profusum copiâ, ut nulli deesset; tantâ benevolentia, ut omne ciborum delectamentum haberet. Aquarum premuntur inopiâ, & à petra hanc petere iubentur, hæsitante imprudèter Moyse, cum populo; ut si is, qui de cœlo panem, de terra non posset aquas fundere. *percussit verò petram, & fluxerunt aqua.* Carnes à lasciviente etiam multitudine appetuntur; Deus tamen præstat, ac *pluit super illos, sicut pulverem carnes, & sicut arenam maris volatilia pennata.* d

Tan-

a) Psal. 22. 1. b) Iob 13. 15. c) Prov. 14. 26
d) Psal. 77. 27.

Tanta erat Dei erga hunc populum cura, ut postquam semel illius sese regendum commisisset providentiæ: nunquam eidem, ne ad delicias quidem, & iniqua postulata defuerit. Cæterum vbi divinæ voluntati ad honesta quæque hic sese Deo submitit populus, sedit *in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta.* a Hæc Dei tam erga singulos, quam vniuersos providentia neminem fallit, in ipsum confidentem. Hoc David agnoscit ac profiteatur. *Oculi, ait, omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno, aperis tu manum tuam, & imple omnem animal benedictione.* b Quod utinam pleriq; mortalium expendere, atque a nimio terrenarum rerum studio, cor suum ad Deum converterent, de quo D. Gregorius c rectè advertit & asserit; *Sic Deus intendit singulis, ac si vacet à cunctis; & sic omnibus simul intendit, ac si vacet à singulis.*

Noverit itaque homo, quicumque ad opes huius vitæ se dignas adspirat, Deo sibi ante omnia fidendum esse, sed ita, ne, cum potest, deferat laborem: quia cuique illud Adæ de terra dictum est: *in laboribus como-*

D 7

des

a) Isa. 32. 18 . b) Psal. 144, 16. c) Lib. 25° mor. c. 19.

des ex illa cunctis diebus. a At rursus ita cui-
 que laborandum est, ne sibi suoque labori
 inprimis nitatur, sed Deo fortunam succes-
 sumque tribuat. Nam, ut dictum est: *benedi-
 ctus vir, qui confidit in Domino.* b ita ab eo-
 dem Propheta hoc fulmen intentatur: *Ma-
 ledictus homo, qui confidit in homine, & ponit
 carnem brachium suum.* c Stulta illa mendi-
 ci hominis vox fuit, qui cum impleffet cor-
 rogato iam pane manticam, sublata hanc
 manu quassans inquit, *iam spero.* Magis et-
 iam stulta illius Divitis, qui postquam lu-
 culenta messe fretus amplificaret, impletet-
 que horrea, animæ suæ dicebat: *d Habes
 multa bona posita in annos plurimos, requies-
 ce, comede, bibe, epulare: audire coactus est.
 Stulte, hæc nocte reperent animam tuam, &
 qua parasti cuius erunt?* Ita nonnunquam
 Mercator sedulus, parum Dei memor, suâ
 fisus industria, opes cumulat, officinam im-
 plet mercibus, auro ærarium, fortunæque
 augendæ inhians, terræ marisque subit dis-
 crimina, & quandoque vni classi, ventoque,
 vni cambio, aut nundinationi, aut mutuo
 se suamque fortunam credit; dum repenti-
 nis casibus, hic illicque destitutus, ex locu-
 plete

a] Gen. 3. 17. b] Jer. 17. 7. c] Ibid. v. 5. d]
 Luc. 12. 19.

plete indigus, ex fortunato miser, domo, foro, existimatione suâ cedere cogitur, lamentabilem ruinam ægre sustinet, tam animo deiectus, quàm elatus antea, tam contractus modò pudore, quàm prius inflatus arrogantia. Qui si felicitatem suam didicisset ferre moderatius, infelicitatem sustineret fortius; si in illa Deo nixus substitisset, in hac non deficeret. Non tam repentè animo locoque deturbatus cederet: nosset eundem Deum esse, qui & sanet & vulnere: qui, ut defluens mare suis æstibus, ita & fortunam suis opibus posset reducere. Tantirefert, utrum in Deo, an in Mammona spes nostræ collocentur.

Alij non minus insano studio noctes diesque laboribus dedicant, vixque sacros Deo integrè dies partiuntur: quos tamen nihil videas ad lucrum opesque proficere, frustra sudare, angere, torqueri. Quæ verò causa, nisi quia *ponunt carnem brachium suum*, ideoque maledictione illius sese onerant, qui *implet omne animal benedictione*. Ut igitur benedictus in opibus fortunisque tuis vivas, hæc tibi lex æterno mentis decreto scripta esto. Labores suo tempore, in sacris profanisque requisitos, Deo duce atque auspice peragam, de reliquo certus, quia Deus providebit.

QVÆ-